

Yıkılan Gecekondu, Yapılan TOKİ Toplu Konut Projeleri: Kent Yoksulunun Yeni Yaşam Çevresi Olarak Karacaören-TOKİ Sitesi

*

Tahire Erman

Özet

Bu makale neoliberal kent politikaları ile dönüşen kentlerimizde yaygın bir uygulama haline gelen kentsel dönüşüm projelerinde (KDP) gecekonduları yıkılarak yerinden edilen ve TOKİ sosyal konut sitelerine yerleştirilen eski gecekondu halkının yeni çevresindeki yaşantısının çok boyutlu bir incelemesini yapmayı hedeflemektedir. Makale, Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi'nde 'hazine' kategorisinde olan ailelerin yerleştirildikleri Karacaören-TOKİ sitesinde yürütülen bir saha araştırmasına dayanmaktadır. Araştırma etnografik nitelik taşımaktadır. Altmış derinlemesine mülakat yanında, katılımcı gözlem ve saha notlarından elde edilen bilgiler makaleye temel oluşturmaktadır. Sitedeki yaşam komşuluk, site kuralları, site/bina yönetimi, daire taksitleri, kentle olan ilişki, sitedeki kurum ve kuruluşlar, kimlik ve statü kaygıları başlıkları altında anlatılmaktadır. Sonuç olarak yerinden edilme ve maddi ve kültürel alt yapıları olmadan orta sınıfa uygun tasarlanmış bir konut çevresine yerleştirilme pratiklerinin ve özellikle her yıl iki kez memur maaşı artışına endeksli olarak zamlanan daire taksitlerinin çoğu aileyi çok zor durumlar içine soktuğu söylenebilir. Öte yandan, site içinde AVM, Altındağ Belediyesi'nin Hanımlar Lokali, Gençlik Merkezi gibi oluşumlar eski gecekondu halkında kişisel ve toplumsal dönüşümler yaratmaktadır. Bu dönüşümlerin nasıl bir topluluk yaratmakta olduğu sorusu ise zaman içinde netleşecektir. Şu anda net olarak ortaya çıkan bir sonuç, çoğu eski gecekondu halkının köylü kimliklerini ve alışkanlıklarını sahiplenmede gösterdikleri kararlılıktır.

Anahtar kelimeler: Gecekondu dönüşüm projeleri, Gündelik yaşam, Karacaören-TOKİ sitesi, Kentsel yoksulluk, Kimlik.

Gecekondu Destroyed, TOKİ Mass Housing Projects Built: Karacaören-TOKİ Housing Estate as the New Living Environment of the Urban Poor

*

Tahire Erman

Abstract

Urban transformation projects (UTP) have become a common practice in our cities under transformation by neoliberal urban politics. This article aims to examine the everyday lives and practices in their new environment of the ex-gecekondu residents, who were displaced when their gecekondu were demolished in UTPs and were relocated in TOKİ's social housing estates. It is based upon a field study carried out in the Karacaören-TOKİ housing estate where the families without title deeds to their gecekondu land in the Northern Ankara Urban Transformation Project were located. Sixty in-depth interviews were conducted, complemented by the information obtained through participant observation and from the analyses of field notes. The everyday life in the housing estate is presented under the titles of neighborliness, rules of the housing estate, housing estate/block management, monthly apartment installments, interaction with the city, institutions and establishments in the housing estate, and identity and status concerns. As the conclusion, we can say that many of the families are put into a difficult situation when they were displaced from their gecekondu and were relocated in a housing environment designed to fit middle-class life when they lack the material and cultural resources to sustain it, and especially when their monthly installments increase twice a year, indexed to the raise in the salaries of civil servants. On the other hand, the new developments in the housing estate, such as the shopping mall and the Altındağ Municipality's 'Ladies Club' and 'Youth Center' tend to bring personal and social transformations in the ex-gecekondu people. The question of what kind of a community will emerge will clarify in the course of time. What is clear now is the determination of the ex-gecekondu population to keep their rural identities and habits.

Keywords: Gecekondu transformation projects, Everyday life, Karacaören-TOKİ housing estate, Urban poverty, Identity

Giriş

AKP'nin neoliberal politikaları çerçevesinde kentlerimiz büyük bir dönüşüm içine girmiştir (Karaman, 2008; Öktem, 2006; Ünsal ve Kuyucu, 2010). Yıllardır kendi haline bırakılmış gecekondular bu süreç içinde belediyelerin müdahale alanları haline gelmiş; belediyeler TOKİ ile kurdukları işbirliği ile 'kentsel dönüşüm projeleri'ni (KDP) uygulamaya başlamışlardır. KDP'ler ile gecekonduların yıkılarak, gecekonduda yaşayanların çok katlı bloklardan oluşan TOKİ sitelerine yerleştirme pratikleri yaygın bir hal almıştır. TOKİ'nin gecekonduların dönüşüm projelerinde yaptığı toplu konut sitelerine önemli eleştiriler gelmiştir. Söz konusu sitelerin şehrin dışına, uzak yerlere yapılması, böylece iş olanaklarına uzak düşmesi (Rroma Foundation, 2008; Sakızlıoğlu, 2006); yarattığı çevre özellikleri sonucu buraya yerleştirilen nüfusun yeni çevrelerine uyum sağlamasını zorlaştırması ve kültürel mağduriyete yol açması (Erman, 2011; Schäfers, 2010; Uzunçarşılı-Baysal, 2009); bu yerlerin zamanla gettolaşması (Kolluoğlu, 2011); ve yeniden iskan edilen nüfusların önemli bir bölümünün konut taksitlerini ödeyemediklerinden satmak zorunda kalmaları (Baysal, 2010; Uzunçarşılıoğlu-Baysal, 2010) bu eleştiriler arasındadır. Ayrıca, kentsel dönüşüm projeleriyle insanların yerlerinden edilmesi (Sakızlıoğlu, 2007; Bartu ve Kolluoğlu, 2008), böylece yerleşik komşuluk ağları ve mekân ile olan ilişkilerin tahrip olması (Erman, 2008; Wilcox, 1998), yerinden edilme ile bir kültürün ya da bir etnik topluluğun ortadan kalkma tehlikesiyle karşı karşıya kalması (Fullilove, 2004; Klein, 2008; Rroma Foundation, 2008; Sakızlıoğlu, 2006) ve bu uygulamaların yeni dışlanma pratiklerini ortaya çıkarması da hem dünya genelinde hem de Türkiye özelinde eleştiri konusu olmaktadır.

Bu makale, gecekonduları yıkılarak TOKİ toplu konut bloklarına yerleştirilen ailelerin yeni çevrelerindeki gündelik yaşamları sosyal ve fiziksel çevre ile ilişkilerine odaklanmaktadır. Tek ya da iki katlı, genelde bahçe içindeki evlerinden çok katlı bloklara çıkınca 'köylü göçmen'lerin yaşamlarında ne gibi değişiklikler olmaktadır? Ne gibi faaliyet ve ilişkiler yeniden üretilmekte, hangileri ortadan kaybolmaktadır? Komşularla ve fiziksel mekânla kurulan ilişkiler nasıl ve ne yönde dönüşmektedir? Tüm bunların sonucunda nasıl bir yaşam çevresi ortaya çıkmaktadır? Ve bunun toplumsal sonuçları neler olabilir? Makale bu sorulara

Karacaören-TOKİ sitesi örneği üzerinden cevap aramaktadır. Böylece KDP'deki TOKİ toplu konut projelerine yönlendirilen eleştiriler Karacaören-TOKİ örneğinde araştırılmakta ve bahsi geçen sorunların nedenleri tartışılmaktadır.

Makaleye konu olan araştırma TÜBİTAK 1001 projesi çerçevesinde yürütülen bir saha çalışmasına dayanmaktadır.¹ Saha çalışması Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi'nde tapusu bulunmayan, yani 'hazine' kategorisinde olan gecekondu sahiplerinin yerleştirildiği Karacaören-TOKİ sitesine odaklanmaktadır. Sitede 60 derinlemesine mülakat yapılmıştır. Mülakatlar 90 dakika ile 150 dakika arasında sürmüştür. Araştırma etnografik nitelik taşımaktadır: aileler birden fazla kez ziyaret edilerek yaşamlarına dâhil olunmuş, uzun süreli sohbet edilmiş, telefonda uzun süreli konuşmalar yapılmış, birlikte kahvaltılık yemek yendiği olmuş, komşu ziyaretlerine gidilmiştir. Söz konusu araştırmanın öncesi vardır. Araştırmaya dâhil olan ailelerin bazıları ile daha önceden, daire inşaatları tamamlanuncaya kadar Mamak-Araplar lojmanlarında geçici olarak yaşadıkları süre içinde, TÜBİTAK Hızlı Destek Programı kapsamında yürütülen bir araştırma çerçevesinde görüşülmüş (Haziran 2007-Eylül 2008), belli ilişkiler oluşturulmuştur. Dolayısıyla, kimi aileleri uzun süre tanımak, yaşamlarındaki değişikliklere tanık olmak mümkün olmuştur. Katılımcılarla olan ilişki araştıran-araştırılan ilişkisini aşarak bir tanıdık ilişkisine dönüşmüş, kaygılar paylaşılmış, mümkün olduğunca destek vermeye çalışılmıştır. Kısacası, araştırma derinlemesine mülakatların içerik analizleri yanında, katılımcı gözlem ve her sahaya gidiş sonrası alınan saha notlarının analizini de içermektedir. Siteye yapılan birçok ziyaret sırasında fotoğraflar çekilerek insan-çevre ilişkisi ve yeni çevrenin site sakinleri tarafından kullanılma biçimleri saptanmıştır. Ayrıca, onay alınmak kaydıyla, insanların fotoğrafları da çekilmiştir. Özellikle çocukların fotoğraflarının çekilmesi ilgi görmüştür. Böylece hem katılımcılara teşekkür edilmiş, hem de onları bir kez daha ziyaret etme fırsatı yaratılmıştır. Mülakatlar 222 kişiyle yapılan anket çalışması ile desteklenmiştir. Site sakinleri yanısıra, sitedeki yönetim ve Altındağ Belediyesi'ne bağlı Hanımlar Lokali ve Gençlik Merkezi yöneticileri, muhtar ve AVM'deki iş sahipleri ile de görüşülmüştür.

Aşağıda Karacaören-TOKİ sitesindeki yaşam, toplanan tüm bu veriler çerçevesinde çeşitli boyutları ile analiz edilmektedir. Burada amaç, ko-

nuyu rakamlarla ilişkişel olarak analiz etmek yerine, çok kapsamlı olarak betimleyerek okuyucunun konuyu kavramasını sağlamaktır.

Karacaören-TOKİ Sitesindeki Yaşam: Taşınmanın Hemen Ardından

Gecekondualarını bırakıp, Karacaören-TOKİ sitesindeki dairelerine yerleşen ailelerin yaşamında ani ve radikal bir değişiklik olması kaçınılmazdır. Site gecekondu mahallelerinden çok farklı bir çevredir: 12 katlı 34 blok, 15 katlı 4 blok ve 4 katlı 38 binadan oluşmaktadır. TOKİ site içine iş merkezi, ilköğretim okulu, lise, sağlık merkezi ve cami inşa etmiştir. Zamanla bu binalar işlevlerine kavuşmuşlardır. İlk zamanlar şehirle bağlantıda büyük zorluk yaşanmış, seyrek gelen otobüslerle ulaşım sağlanmaya çalışılmıştır. Pursaklar'daki Yunus Market'in bedava servisleri bu dönem çok işe yaramış, insanlar dolmuş gibi bu servisleri kullanmaya başlamışlardır. Ancak durumun farkına varan Yunus Market yöneticileri servise binenlerden Market'den alınan alışveriş fişlerini göstermelerini zorunlu kılmış, yine de servis popülerliğini kaybetmemiştir.

Resim 1: TOKİ Camii¹

¹ Bu çalışmada kullanılan resimler Tahire Erman'ın kişisel koleksiyonundan alınmıştır.

İş merkezindeki işyerlerinin açılması zaman almış, Karacaören Köyü tarafında açılan 'TOKİ bakkalı' günlük alışveriş ihtiyacını karşılamıştır. İş merkezinde Makro Market'in açılması üzerine Yunus Market'in müşteri servisi uygulamasına son verilmiş; insanlar, ifade ettikleri üzere, Makro Market'in pahalı mallarına mahkûm bırakılmışlardır. Bu durum zaman içinde iş merkezinde yeni süpermarket ve marketlerin açılması ile değişmiştir.

Sitenin planına bakıldığında, gecekondu halkının yapmaya alışık olduğu birçok faaliyet için yer yoktur. Örneğin, kadınların halılarını yıkayacakları ve kurutacakları, yatak yünlerini kabartıp havalandıracakları, kış yufkası/ekmek yapacakları alanlara site tasarımında yer verilmemiştir. Kadınların gecekondu önünde ya da bahçe içinde toplanmasının yaygın olmasına karşın, sitede buna imkân veren mekânlar da yoktur. Sadece çocuk oyun aletlerinin bulunduğu birkaç alan ve bu alanlarda bir iki kameriye mevcuttur. Bu durum çoğunlukla gecekonducularını bırakmak zorunda olan ailelerde sıkıntı yaratmış, gecekonducularına olan özlemi ve gecekonducularının yıkılmasından dolayı duydukları üzüntüyü körüklemiştir. Özellikle gecekonduadaki bahçe, doğaya olan yakınlık, hareket özgürlüğü ve az yoğunluklu fiziksel çevrenin getirdiği rahatlık çok aranmıştır.

Resim 2: Karacaören genel görünüm

Ayrıca, daire planları da gecekondunun sağladığı imkânlardan yoksundur. Örneğin, depo ve kiler gibi depolama mekânları hiç yoktur. Bunun yerine 'Amerikan mutfağı' tasarlanmıştır, yani salon ile mutfak duvarının ortası açık bırakılmıştır. Bu mutfak tipi standart TOKİ daire planlarından kaynaklanabileceği gibi, bir katılımcının ifade ettiği gibi, "biraz modernlik katim diye" de düşünülmüş olabilir. Aileler, imkânları olduğu sürece, Amerikan mutfağını, kimisi daha taşınmadan önce, ortadan kaldırmışlardır. Aile bireyleri arasında inşaat ustalarının bulunması bu sorunu kendi içlerinde çözümlenmelerine imkân tanımıştır. Diğer ailelerde ise usta tutularak aradaki boşluk duvar olarak ördürülmüş, bir ailede ise boşluk bir perde ile kapatılmıştır.

Kısacası, site ve daireler gecekondudan gelen bu halkın temel birtakım alışkanlık ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmamıştır. Bu durum TOKİ tarafından bilinçli bir seçim sonucu olabileceği gibi, TOKİ'nin çok sayıda konut birimini en kısa zamanda üretme kaygısından da kaynaklanıyor olabilir.

Çok katlı ve kalabalık bir çevre olan Karacaören-TOKİ sitesinde gecekonduda olan komşuluk ilişkilerini de kurmak söz konusu değildir. Dairelerine taşınmaları ilk zamanlarda özellikle kadınlarda yalnızlaşmayı getirmiştir. Daire sahipliği Altınpark'ta Büyükşehir Belediye Başkanı M. Gökçek'in de katılımıyla gerçekleşen kura ile saptanmıştır ve komşuların kim olacağı tesadüfe bırakılmıştır. KDP ile buraya aktarılan ailelerin çoğunun aynı yörelerden olması (örneğin, Ankara'nın ilçelerinden Kalecik ve Çubuk'un köyleriyle, Ankara'ya yakın illerden Çankırı, Çorum ve Yozgat'ın köylerinden göç edenler) bir derece yabancılık hissini azaltmış olsa da, hiç tanımadık ailelerle fiziksel bir aradalık yadırganmıştır. Altı-üstlü oturmak ve dolayısıyla birbirinin gürültüsünden etkilenmek ilk zamanlarda tartışmalara ve hatta bıçaklı kavgalara yol açmıştır.

TOKİ site yönetimi (Emlak Yönetim A.Ş.) tarafından dayatılan kurallar da bu insanların yaşamlarını kısıtlamıştır. Örneğin, balkondan aşağı çamaşır asmak, kapı önünde oturmak, daire kapısı önüne ayakkabı bırakmak yasak olmuştur. Ama daireler küçüktür (brüt 90 m²), dairelerde depo ve kiler yeri yoktur, ama balkonları depo olarak kullanmak da yasaktır.

Siteye taşındıktan sonra karşılaşılan bu fiziksel ve sosyal kısıtlamalara ek olarak, belki de ailelerin yaşamlarındaki en önemli zorluk maruz bırakıldıkları ekonomik kısıtlamalardır. Bu ailelerin 15 yıllık bir konut ipotek sistemi ('mortgage system') içinde her ay taksit ödeyerek daire sahibi olması ve aylık taksitlerin yılda iki kez memur maaşı artışına endeksli olarak artması planlanmıştır. İlginç olarak, bu aileler arasında memur olan son derece azdır; araştırmada görüşülen 60 kişiden sadece ikisi memurdur. Aidat da ayrı bir maddi yük olarak ailelerin yaşamlarına girmiştir. Gecekonduya iken kendilerinin yaptıkları çevre temizliği, dışarı çöp çıkartmak, bahçe bakımı gibi işleri sitede para karşılığı yaptırmak ailelerin bütçelerini olumsuz etkilemiş; dahası bu duruma pek de anlam verememişler ve gereksiz bulmuşlardır.

Siteye taşınalı dört yıl geçtikten sonra ne tür değişiklikler yaşanmıştır? Aşağıda bu konu irdelenmektedir.

Resim 3: Kıracıören sitesi ana cadde

Kurulan Yaşam, Yerleşilen Site Komşuluk

İlk dört yıl içinde görülen önemli değişikliklerden biri kattaki komşularla kurulan samimi ilişkilerdir. Zamanla, özellikle kadınlar, karşı komşularıyla 'çat kapı' komşuluk ilişkileri içine girmişler, birbirlerine teklifsiz/habersiz gitmeye, birbirlerinden öteberi ve hatta az miktarda borç para istemeye başlamışlardır. Böylece 'gecekondu komşuluğu'nu kendi katlarında yaratmışlardır. Ancak bu durum herkes için geçerli değildir. Karşı komşusu anlaşılamadığı birisi olduğunda, yalnızlaşma ve mutsuzlaşma söz konusudur; gecekondu komşuluğu hasreti çekilmektedir: "Çok güzel bir komşuluğu vardı, öldürdüğü de bu oldu (daire yaşamının). İnsanları özlüyorsun." Aynı kattaki komşularla kurulan samimi ilişkiler yine de gecekondu komşuluğunun yerini dolduramamıştır. Bugün bile gecekondudaki komşular özlemle hatırlanmaktadır:

Gecekondu kapını açık koy, konu komşu gelsin. Aynı böyle bir aile gibiyiz, ev adamı gibiyiz. Güveniyon. Aile gibiyiz, sere serpe oturmak, beraber yemek, içmek, tepelerin üzerinde oturmak. Çocuklar da beraber büyüyor. Komşunun çocuğunu da kendi çocuğun gibi görüyorsun.

Apartman sakinleri binada kendi katları ve bazen de bir üst ve bir alt kat dışındaki insanları, kendi akraba ve eski komşuları değilse, tanımadıklarını söylemektedirler. Hatta eski komşuları ile mesafeli ilişkiler içine girmeye başlamaları da söz konusudur; sık sık ifade ettikleri gibi, gördüklerinde 'merhaba merhaba' demekte, ancak birbirlerinin evlerine pek gitmemektedirler.

Zaman içinde kiraya verilen daireler artmış ve kiracıların sık değişmesi söz konusu olmuştur. Bu durum komşuluk ilişkilerini zedelediği gibi, bina içi kontrolün sağlanmasında da zorluk yaratmıştır.

Site kuralları ve güvenlik

Yaşanan bir diğer bir değişiklik ise site kurallarının gevşetilmesi, ya da rastgele uygulanması durumudur. Konulan kuralların delinmesi yaygın bir durumdur (Erman, 2011). Siteye yerleştikten kısa bir süre sonra

aileler eski alışkanlıklarını yeni çevrelerinde de yapmaya başlamışlardır: “Bizim halkımız alışmış, herkes bildiğini okuyor.”

Resim 4: Sitede yatak diken kadınlar

Resim 5: Kurutulan yünler

Sonuç, balkonlardan sarkan bisikletler, kaldırımlarda oturan kadınlar, boş alanlara ve hatta park edilmiş arabaların üzerine havalanması için serilen yünler, bina önlerinde yıkanan halılar olmuştur. Bu durum bir yandan insanların ‘dönüştürme gücü’nü (*agency*) mümkün kılması aç-

sından olumlu bir gelişme olarak yorumlanabilir: insanlar daire planları ve site tasarımı ile kendilerine dayatılan yapılı çevreyi, dolayısıyla bir yaşam biçimini, kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda dönüştürebilmektedir. Öte yandan, mevcut mekanın kendisine aykırı gelen faaliyetler yolu ile dönüştürülmesi, ki bu aykırılık işlevsel olduğu kadar sosyal tasavvur sonucudur, siteye olumsuz bir imaj getirmekte, Karacaören-TOKİ sitesi 'gecekonduyan'/'dönüşümden' gelenlerin, 'köylülerin' sitesi olarak tanınmaya başlamaktadır. Bir zamanlar 'kentteki köylü' olarak damgalanan köyden göç edenler (Erman, 2001, 2004), şimdi yeni mekânlarının damgalanmasına yol açmaktadır. Bu damgalama durumu sadece siteyi ve insanlarını olumsuzlamamakta, aynı zamanda dairelerin emlak değerini de düşürmektedir. Bunun farkında olan bazı daire sahipleri bu imajı engellemek için komşularının davranışına karışabilmekte, 'ortak yaşam kuralları'na uymaları için onları uyarmaktadır. Bu uyarılar genelde uyarı yapılanlar tarafından hiç hoş karşılanmamaktadır: gecekonduyan daireye çıkan bu aileler kendilerine söz söylenmesini kabul edecek durumda değildir; kim oldukları konusunda çok hassastırlar. Kendilerine yapılan bir uyarıyı, kişiliklerine karşı bir tecavüz, küçümseme olarak algılamakta ve sert tepkiler verebilmektedirler. Bu da komşu kavgasının önünü açmaktadır. Yine de bir arada yaşama zorunluluğunun giderek farkındadırlar ve bu bilinçle komşularına hoşgörü göstermeye çalışmakta, örneğin yukardan gelen gürültü üzerine hemen yukarı koşup uyarı yapmayı alışkanlık haline getirmektedirler.

Açık hava düğünleri de tartışmalı bir diğer konudur. Açık havada düğün yapmak resmen yasaktır. Ancak jandarmanın denetimi altındaki bu sitede kimi zaman düğünlere izin verilmezken, kimi zaman ise göz yumulmaktadır. Lisenin spor salonu düğün için kiralanabilmektedir ve alınan kira parası okul bütçesine katılmaktadır. Ancak düğün yeri için para harcamak istemeyen kimi aileler binaların sığınaklarında ya da boş olan kapıcı dairelerinde düğünlerini yapmaya çalışmaktadırlar. Son zamanlarda açık hava düğünleri çok sıklaşmış, Ramazan öncesi yapılması için düğünler dar bir zaman aralığına sıkıştırılmıştır. Aynı gün birden fazla düğün olabilmektedir. Sabahtan başlayan ve hoparlörlerle yayın yapılan müzik eşliğindeki düğünler geç saatlere kadar sürebilmekte, kimi zaman komşuların jandarmaya şikâyet etmesiyle sonlandırılmaktadır. Ama genelde site halkı bu konuda olay çıkartmak istememekte, sü-

rekli gürültü haline dönüşen müzikten dolayı yaz sıcağında pencerelerini kapalı tutmak zorunda kalsalar bile sabretmektedirler. Düğünlerde kurusıkı silah da atılabilmektedir, ancak jandarma bu konuda sıkı bir uygulama başlatmıştır. Düğünler yanında 'asker uğurlama' törenleri de yine müzik eşliğinde açık havada yapılmakta, böylece site büyük bir eğlence alanına dönüşmektedir. Tatsız bir olay olma durumunda jandarmanın keyfi uygulamasının sertleşmesi söz konusudur.²

Resim 6: Açık hava düğünü

Seyyar satıcılara da sitede izin verilmemektedir. Ama yine bu durumda da kuralsızlık/keyfiyet vardır. Kimi zaman sebzeçiden sütçüye, mutfak eşyasından kumaşçıya kadar birçok seyyar satıcı sitede görülürken, kimi zaman ise belediyenin zabıta ekipleri satıcıları siteden çıkmaları için uyarmaktadır. Site halkı seyyar satıcılardan memnundur. Üst katlardan bile domatesçinin geçtiği duyulmakta, kadınlar aşağı inerek ucuz alışverişlerini yapmaktadırlar. Ancak kapıya gelen ve tencere setinden masaj aletine kadar çeşitli ürünleri kontrat imzalatarak satan pazarlamacılar sorun yaratmaktadır. Satın alınan ürünlerin yanında bedava hediyesi de olması kadınların bu tuzağa düşmesine yol açmaktadır. Gereksiz harcamalar yapan, kimi zaman da dolandırılan kadınlar kocalarının sert tepkisine maruz kalmakta, neredeyse aile faciaları ortaya çıkmaktadır.

Seyyar satıcıların arasında 'çürükçü' de vardır. Çürükçü, pazardan ve marketlerden topladığı artık sebze ve meyveleri site içinde satmakta, kadınlar sıraya girerek ucuza sebze-meyve temin etmektedir. Gecekondu bahçelerinde kendilerinin yetiştirdiği taze sebze ve meyvelerin yerine 'çürükçü'den aldıklarını tüketmek zorunda olmak bu insanlarda öfke yaratmaktadır.

Sitede, birkaç katılımcının ifade ettiği şekilde, 'güvenlik zaafı' vardır. Jandarmanın polis kadar etkili olmadığından şikâyet edilmektedir. Site-nin etrafı açıktır. Site sakinleri, "madem burası site, girişlerinde güvenlik olsun," demektedir. Şehirden uzak konumundan dolayı bazı kişiler arabalarıyla bu tarafa içki içmek için gelmekte, arabalarında müzik çalarak etrafı rahatsız etmekte, endişe yaratmaktadırlar. Bloklar kendi kamera sistemlerini, kendi aralarında para toplayabildikleri durumda, kurma eğilimindedirler. Sitede hırsızlık vardır: bina önlerinden araba, araba içinden teyp ve radyo hatta kapı önlerinden ayakkabı çalınmaktadır. Tiner-bali/uyuşturucu kullanımı da olan gençler, genelde geceleri AVM etrafında toplanmaktadırlar. Site içine dağılmış olan ve içinde çocuk oyun aletleri bulunan küçük parklar zaman içinde büyük oranda tahrip edilmiştir. Altındağ Belediyesi tarafından yeni açılan parkta ise belediyenin özel güvenliği görev yapmaktadır. Ancak bu park bile geceleri güvenli görülmemektedir.

Site/bina yönetimi

Site kurallarının zaman içinde gevşetilmesi TOKİ site yönetim şirketi olan Emlak Yönetim A.Ş.'nin pasifize edilmesinden de kaynaklanmaktadır. Dört etaptan oluşan Karacaören-TOKİ'nin 2. ve 3. etapları TOKİ site yönetimine dâhil olmak istememişlerdir. Bu istekleri TOKİ tarafından kabul görmüştür. Bu etaplarda sadece apartman yöneticisi vardır. 1. etapta ise halkın bir grup MHP'linin liderliğinde kurduğu site yönetimi mevcuttur. Öte yandan, 'memurlar blokları' olarak bahsedilen, TOKİ'nin satışa çıkararak elden çıkardığı bloklarda TOKİ'nin Emlak Yönetim A.Ş.'si görevdedir.

Apartment yöneticilerinin kimisi komşularıyla takışmak istemediği için kuralları uygulamakta ısrarcı olmamakta, kimisi ise kurallar konusunda sıkı davranmaktadır. Hatta örneğin kapıda bırakılan ayakkabıları

ya da poşetleri toplayıp götürme konusunda tehditkar davranmaktadır. Bir katılımcının ifade ettiği gibi, yöneticiler daire sakinleri arasında da ayrımcı uygulamalar yapabilmektedir: “Herkes kafasına göre bir şey yapıyor, her yönetici kafasına göre kural koyuyor. Garibanlar varsa uygulatıyorlar. Diğerlerine bir şey diyemiyorlar, tamam deyip geçip gidiyorlar.” Böylece kimi bloklarda kadınların bahçede oturmasında bir sakınca görünmezken, kimisinde apartman yöneticisi bahçe kapısını kilitleyerek kadın ve çocukların girmesini engellemektedir. Yine kimi bloklarda kadınlar kendi katlarındaki komşularıyla anlaşarak kat hollelerinde ya da bina sığınaklarında sacta yufka yapmakta, gözleme pişirmekte, erişte kesmektedir; kimi bloklarda ise bu faaliyetler tamamen yasaklanmıştır.

Tüm bloklarda uygulanan bir kural balkonlardan aşağı halı silkmenin yasak olmasıdır. Haftanın bir günü buna ayrılarak, halılar yangın merdiven sahanlığından silklenmektedir. Yine de, eskiye oranla azalmasına karşın, yer sofrasında yenen yemekten sonra pencerelerden sofranın silklenmesi, sigara izmaritlerinin atılması olasıdır.

Resim 7: Bina holü

Resim 8: Sitedeki bir bloğun genel görünümü

Site ve binaların 'olumlu' bir imaj sergilemesi için kurallara uyulması kadar, bina ve çevre bakımının yapılabilmesi için aidatların toplanması da çok önemlidir. Yine kuralların farklı yönetimlerce farklı uygulanması durumunda olduğu gibi, aidat toplanması konusu da binadan binaya farklılık göstermektedir; keyfiyet söz konusudur. Genelde apartman yöneticileri aidat toplama konusunda sert davranmamakta, kapı kapı dolaşarak aidat toplamaya çalışmaktadır. Ödeme zorluğu olanlara hoş-görü gösterilmekte, birçok ailenin 'içerde kalan' aidatı bulunmaktadır. Ancak bu durum birtakım sorunlara neden olmaktadır. Bir yandan aidatını zamanında ödeyenlerde ödemeyenlere karşı bir tepki oluşurken, öte yandan yeterli para toplanmaması sonucu binaya gerekli bakım yapılamamaktadır. Sonuçta ortaya kırık camlar, her an bozulacak hissini veren asansörler, pis ve bakımsız bina içleri çıkmaktadır.

Bazı yöneticiler ise aidat toplamada daha katı ve başarılıdır. Bina sakinleri bir yandan bu sıkı uygulamaya kızarken, bir yandan da bina ve çevresine yapılan bakımdan memnundur. Özellikle aidat dışında toplanan para ile binanın etrafının çevrilmesi, giriş kapılarına güvenlik kamehalarının takılması memnuniyet yaratmaktadır. Bazı yöneticiler sorumluluklarını yönetici sınırlarını aşan bir şekilde önemsemekte, kendi para ve emeklerini katarak bina ve çevresini geliştirmeye çalışmaktadırlar; bahçe çimlerini kendileri biçmekte, çiçek ve ağaç fideleri satın alarak dikmekte, kapı ve asansörlere çeşitli uyarı ve ilanlar asarak bina içinde bir düzen sağlama çabası içine girmektedirler. Büyük projeler ile kurulan 1. etap site yönetimi ise pes etmiş durumdadır: aidatların toplanamaması sonucu büyük borçlar içine girmiştir. Artık hiçbir hizmet götüremeyeceğini dillendirmeye başlamıştır. TOKİ Emlak Yönetim A.Ş.'de aidat toplamadaki uygulama ise aidatların bankaya yatırılması şeklindedir. Zamanında aidatlarını yatırmayanlar avukata verilmektedir. Sonuçta ya faiziyle ödemek zorunda kalmaktadır ya da haciz gelmektedir. Bundan dolayı, diğer etaplar TOKİ site yönetimine dâhil olmak istememiştir. Ayrıca, TOKİ site yönetiminde aidatlar yüksektir (45 TL; diğer etaplarda değişmekle beraber yaklaşık 25 TL), ama bunun karşılığında verilen hizmet fazladır (örn., sürekli kapıcı, düzenli bina temizliği, peyzaj).

Resim 9: Yöneticinin çabası ile oluşturulan bahçe

Daire Taksitleri

Araştırmada karşılaşılan diğer önemli bir değişim ise aylık daire taksitlerinin memur maaşı artışına endekslilik olarak yükselmesi sonucu (örneğin, bir taksit ilk başta 220 TL iken bugün 415 TL olmuştur) bu konuda bir şey yapma gereği düşüncesinin güçlenmesidir. Bazı daireler şimdiden el değiştirmiştir; 'devren satılık' ilanları birçok yerde asılıdır. Son zamanlarda ise bazı aileler enkaz fiyatları konusunda belediyeye dava açmışlardır. Ancak iş işten geçmiştir; bu davaların site halkı lehine sonuçlanma olasılığı son derece düşüktür: Belediye, 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nu dayanak alarak hazine kategorisinde olanlara enkaz parasının %10'unu ödemiştir; enkaz fiyatlarını düşük tutmasında yasal dayanağı vardır. Derinlemesine mülakatlarda ve sohbetlerde en önde gelen ve en çok bahsedilen bu taksitlerin yılda iki kez zamlanma konusudur. Birçok katılımcı dairelerinden bazı şikayetleri olmasına karşın yine de genelde memnun olduklarını, ancak taksitlerdeki artışın bütçelerini çok zorladığını ifade etmekte, çaresizlik içinde çare bulmaya çalışmaktadır. Bu gidişle birçok daire sahibi dairelerini elden çıkartmak, borcu ile başkasına devretmek zorunda kalacak, dairelerin çoğu el değiştirecek, sitede yaşayanlar büyük ölçüde değişecektir. Şimdiden bazı daire sahipleri dairelerini kiraya vererek daha ucuz yerlere çıkmakta, böylece taksitlerini ödeme şanslarını arttırmaya çalışmaktadırlar.

Yine de tüm maddi olanaksızlıklarına karşın çoğu aile taksitlerini ödeyerek dairelerine sahip olma çabası ve kararlılığı içindedir; bunun için de aileler şartlarını zorlamaktadırlar. Bu yüzden 'çama-çime' gitmeye başlayan kadınlar vardır. Sabah çok erken saatlerde toplanarak, belediyenin taşeron şirketlerinde ya da özel şirketlerde yevmiye usulü çalışarak, çam dikmekte, çim tabakaları sermekte, çiçek ekmektedirler. Ne yazık ki, günlük 25-30 TL olan ücretleri düzenli ödenmemekte, paralarını alabilmek için kimi zaman aylarca beklemektedirler. Kadınlar arasında çalışmak isteyenlerin sayısı artmaktadır; ev temizliği ve çocuk bakıcılığı en çok aradıkları işlerdir. Ancak orta sınıfla belli bir ilişki ağı içinde olmadıklarından bu tür işlere erişim çoğu için mümkün değildir.

Okuldan alınıp OSTİM'de ya da Pursaklar'da bir ticaret yerinde çırak olarak işe sokulan çocuklar da vardır. Erkekler arasında birkaç işi bir arada yapmaya çalışan, örneğin hafta içi formal işi yanında hafta sonları

ek işler (örn., boya-badana, fayans döşeme) olarak gelirlerini arttırmaya çalışanlar vardır. Sitede düzenli işi ve geliri olanlar sınırlıdır; mevsimlik işçi olan (inşaat, bahçecilik) ve kışın iş olanağını kaybedenlerin sayısı azımsanmayacak kadar yüksektir.

Kentle İlişki

Siteye dolmuş ve otobüs vardır. Sabah iş saatlerinde dolmuş sık gelmekte, ancak daha sonraları iyice seyrekleşmektedir. Bentderesi-Ulus'dan ancak 10 kişi bindikten sonra kalkan dolmuşlar, dolmuşa yeteri kadar talep olmadığından iyice azalmış durumdadır. Siteden Pursaklar'a kadar dolmuş 1 TL'dir. Bu parayı vermek istemeyenler-özellikle okul zamanında öğrenciler site ile-Pursaklar arasındaki 2.5 kilometrelik dik yolu yürümektedirler. Günde gidiş-dönüş 2 TL ve ayda 60 TL olacak bu yol parası, dar gelirli aileler için kolayca gözden çıkarılacak bir miktar değildir. Otobüs ise saat başı gelmekte ve Ulus ile Site arasında çalışmaktadır. Muhtarın büyük uğraşları ile site etrafına otobüs durakları Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmıştır.

Sitenin Pursaklar'a yakın olması ve zor da olsa yürüyerek erişilebilmesi site sakinlerinin site içine hapsolmesini engellemektedir. Pursaklar hizmet sektöründe site halkına kısıtlı da olsa iş olanağı sağlanmaktadır. Pursaklar 1987 yılında belediye ve 2008'de Büyükşehir Belediyesine bağlı ilçe belediyesi olmuştur ve büyük bir gelişme içerisinde. Muhafazakâr bir sosyokültürel yapıya sahip olan belediyenin birçok projesi mevcuttur (Pursaklar Belediyesi, 2011).

OSTİM de işçileri istihdam etmektedir ve ulaşımı göreceli olarak kolaydır. Site yanında Karacaören sanayi sitesi mevcuttur ve orada çalışan site sakinleri de vardır.

Sitedeki kurumlar, kuruluşlar ve sosyal faaliyetler

Sitede günlük yaşamı etkileyen temel bir faktör fiziksel mekân ve onun getirdiği kısıtlamalar ise, diğer bir faktör de kurumlar ve sundukları faaliyetlerdir. Karacaören Altındağ Belediyesi'ne bağlanmıştır ve belediye sitede aktiftir. 2010 yılında 'Hanımlar Eğitim ve Kültür Merkezi' ('Hanımlar Lokali') ve 2011 yılında Gençlik Merkezi ve hemen yanında

spor aletleri olan bir park açılmıştır. Belediyenin bu kurumlarında çeşitli kurslar (örn., Hanımlar Lokalinde dikiş-nakış gibi geleneksel kadın faaliyetleri yanında İngilizce, aile içi iletişim, çocuk psikolojisi, kadın hakları, ve hatta diksiyon kursları) ve geziler (örn., şehir içinde Anıtkabir, Hamamönü, Mavigöl, ve şehir dışı olarak Çanakkale, Konya, İstanbul, Adıyaman, Kızılcahamam) düzenlenmektedir. Tüm bunlar kadınların kendi imaj ve rollerinde farklılıklar meydana getirmektedir. Örneğin, kadınlar bedenleriyle daha çok ilgilenmekte, zayıflamak için site etrafını yürümekte, parktaki ya da Lokal'deki spor aletlerini kullanmaktadır. Araştırmadaki birkaç genç kadın ise çocuklarına kurslarda öğrendikleri bilgiler ışığında terbiye vermeye çalışmaktadır. Site sakinleri genelde bu hizmetlerden memnundur: "Kıyıya atıldık, kenara çıkarıldık gibi değil, belki Çankaya'yla eşdeğer hizmet görüyoruz. Takdir etmek lazım." Niye bu kadar hizmetin bu siteye getirildiği sorusuna ise bir kadın, dairelerin tapularının oturanlara henüz verilmediğini, dairelerin devlete geri dönme olasılığının olduğunu, bu yüzden devletin sitenin değerinin düşmesini istemediğini söylemiş, şöyle demiştir: "Bizim evler devletin hala, kontrolü altında tutulması bu yüzdendir. Bizde değil yani (dairelerin tapusu). Biz evimiz diyoruz ama kimimiz ölür kimimiz kalır."

Bugün iş merkezi çoğu site halkının günlük ihtiyaçlarını karşıladığı ve sosyalleştiği bir mekana dönüşmüş durumdadır. İş merkezinin adı 'Karacaören AVM' olarak değiştirilmiştir ve giriş kapısında büyük harflerle bu isim yazılı olarak bulunmaktadır. AVM'nin içindeki dükkânlar sık sık el ve işlev değiştirmektedir. Dükkânların çoğu kiralanmıştır; dükkân sahipleri ihale ile bunları TOKİ'den satın almışlardır, aralarında İstanbul'da yaşayanlar vardır. Üç katlı olan binada Makro Market, yeni açılan A.101 Market, gecekondudan gelen bakkalın açtığı Tekbir Market, dondurması popüler olan Kervan pastanesi, pideci, iki eczane, yeni açılan PTT, 1 milyoncu, tuhafiyeci, kırtasiyeci, emlakçı, Internet kafe, çocuk ve kadın kıyafetleri satan birer dükkân, bir ayakkabıcı ve hatta '5D film' (5 dakikalık çok boyutlu animasyon filmleri) gösteren bir odalık bir sinema salonu bulunmaktadır. Site halkı özellikle pastaneye dondurma almak için gitmekte, böylece etrafı da dolaşmış olmaktadır. Cuma namazından çıkan erkekler de AVM'yi turlamadan evlerine gitmemektedirler. Arabası olan ailelerin daha ucuz ve kaliteli olduğunu söyledikleri Pursaklar'daki marketlerden alışveriş etmelerine karşın, diğerleri

Karacaören AVM'sindeki marketleri dolaşarak, hangisinde en ucuzunu bulurlarsa oradan alışveriş etmektedirler. Karacaören'de Pazartesileri pazar kurulmakta, taze sebze ve meyvenin yanında birkaç kıyafet ve mutfak eşyası da satılmaktadır. Site halkı Pursaklar pazarına göre kendi pazarlarını pahalı bulmaktadır.

Resim 10: Karacaören AVM

Resim 11: Karacaören AVM iç görünüm

Sitenin hemen yanı başında bir de kahvehane bulunmaktadır. Çoğu işsiz ya da emekli erkekler sigara dumanı içinde okey oynayarak zamanlarını geçirmektedir.

Karacaören'deki lise 2010-2011 öğretim yılında 'Anadolu Öğretmen Lisesi' olarak değiştirilmiştir ve sitedeki öğrencilerin alamayacağı puanlarla okula öğrenci alınmaya başlanmıştır. Site öğrencileri ise çoğu zaman yürüyerek Pursaklar'daki okula ya da Solfasol'daki İmam Hatip Lisesi'ne devam etmektedir.

Bu formal kurum ve kuruluşların yanında tarikatlar da site yaşamını biçimlendirmede etkilidir. Nakşibendi tarikatının bir kolunu temsil eden ve merkezi Adıyaman-Menzil'de bulunan tarikatın sitede geniş bir tabanı vardır. Bu tarikat Semerkand adı altında örgütlenmektedir. Kiraladıkları bir dairede toplanmakta, 'sohbet' etmekte, bir katılımcının ifade ettiği gibi "dini öğrenmektedirler." Öte yandan, camide kuran kursu açılması istendiği halde kadınlar için hâlâ kurs açılmamıştır. Ama yetişkin erkek ve erkek çocukları Cuma namazına gitmekte, Ramazan ayında teravih namazı büyük bir cemaatle kılınmaktadır. Bu site dindar insanların sitesidir: büyük çoğunluk oruç tutmakta, namaz kılmaktadır. Bu ortam sitede küçük bir azınlık olan Alevileri zor durumda bırakmakta, kadınları kapalı giyinmeye zorlamakta, Sünni dini gerekleri yerine getirme baskısı altına sokmaktadır. Bunun sonucunda imkânı olan Alevi aileler siteden taşınmakta, diğerleri ise çoğunlukla kendi içlerine çekilmekte ve yalnızlaşmaktadır.

Karacaören köyünde olan muhtarlık, TOKİ sitesi kurulduktan sonra, siteden birisinin muhtar seçilmesi sonucu buraya taşınmıştır. Muhtar özellikle gıda yardımlarında aktiftir.

Kimlik ve Statü Kaygıları

İlginç olarak, kimlik ve geçmişlerine olan sadakatleri değişmemektedir. Köylü olduklarını, daireye geçtikleri için şehirli ve/veya 'moderen' olmadıklarını, asla değişmeyeceklerini vurgulamaktadırlar: "Ben neysem oyum, değişmem. Nerden geldik? Köyden geldik, köylü halimizi devam ettiriyor." "Aynıyım, neysem oyum." Değişmek onlar için aslını unutmak, dejenere/sosyetik olmak anlamına gelmektedir: "Taş yerinde

ağırdır. Bunu söylemek lazım. Bunu benim çoluğa çocuğa aşılammam lazım. Çocukların geldiği yeri unutmaması lazım.”

Ayrıca kendilerinde olacak bir değişime direnmekle, içine itildikleri yarışmacı – bireyci yaşama da karşı durmaktadırlar. ‘Havalanan’ komşularını eleştirmekte, kim olduklarını unuttukları için onlara kızmaktadırlar. ‘Havalanan’ az sayıda kişi ise daireye taşındıkları için giyim ve davranışlarına özen göstermek gerektiğini, diğerlerinin ‘sabit fikirli’ olduklarını, kendilerini değişime kapattıklarını, ama bunun yanlış olduğunu, artık kendilerini eğitmek ve geliştirmek konusunda bir şeyler yapmaları gerektiğini söylemektedirler.

Yoksulluk da ‘modern’ ‘şehirli’ olma konusunda önemli bir etkidir. Daire taksitlerini ödeme derdinde olan çoğu aile için kimliklerinde modern/şehirli olma yönünde değişiklik yapmak lükstür. Bir yerlerden para bulabilenler bunu çocuklarının eğitime harcamak istemektedirler. Bazı aileler çocuklarını okuldan çekip OSTİM’deki atölyelere çırak olarak yerleştirmektedir. Sitede ‘bayat ekmek’ ‘çürükçü’ sıraları olmakta, insanlar en ucuzunu kullanarak ihtiyaçlarını karşılamakta, hatta bunlara en az para vererek diğer harcamaları için para sağlamaya çalışmaktadır.

Maddi olanaksızlıklar yine de çoğu aileyi dairelerinin içini yeni eşyalarla, en son teknoloji ürünleri ile döşemekten alıkoymamaktadır. Salonlarına büyük özen göstermektedirler: sadece satın alınan oturma takımları değil, kadınların el ürünleri de daireleri süslemektedir. Dairelerin kapıları da çiçekler ve yazılarla (kimisi Arapça) süslenmekte, kapı önlerine gösterişli paspaslar yerleştirilmektedir.

Sonuç Yerine: Karacaören-TOKİ Nasıl bir Yaşam Çevresi?

Tüm bu bilgiler ışığında Karacaören-TOKİ sitesini değerlendirdiğimizde bir takım özelliklerin ön plana çıktığını görmekteyiz. İlk olarak, burası dar gelirlilerin, hatta yoksulların yeridir. Bu aileler dar gelirli olmaktan öte, her yıl artan daire taksitleriyle baş etme durumundadır. İkinci olarak, binaların bakımı için gerekli olan para, aidat yolu ile toplanamadığı için binaların eskime durumu söz konusudur; binalar bakımsız kalmaktadır. Öte yandan, ‘daire sahipliği şansı’nı yakalamış hissi içindeki bazı aileler, binalarını sahiplenme çabası içindedirler. Kendi emekleri ve güçleri yettiğince bina ve bahçelerini güzelleştirmeye çalışmaktadırlar.

Üçüncü olarak, site yaşamı ile özdeşleşen 'ortak yaşam kuralları'nın binalarda tam olarak işlememesi sonucu, fiziksel olarak bakımsız binaların yanında, sosyal olarak site ve daire yaşamına yakışmayan davranış ve faaliyetlerin yer aldığı bir site görünüşü ortaya çıkmaktadır. Burası dönüşümden gelen gecekonducuların, köylülerin sitesidir. Burada şunu ifade etmekte yarar vardır, bu 'site yaşamına yakışmayan faaliyetler' toplumsal kurgu ürünüdür; birtakım işlevsel içeriği olsa da (örn., 12. kattan aşağı çöp atmak) çoğunlukla hegemonik söylem içinde oluşturulmuştur (örn., kapı önüne ayakkabı bırakmak). Dördüncü olarak, suç ve şiddetin varlığını hissettirdiği bir sitedir. Gerçi bazı katılımcıların belirttiği gibi, site ilk yıllara göre daha oturmuş durumdadır ve site halkının birbirine şiddet kullanarak karşılık verdiği vakalarda azalma vardır. Ancak şehre uzaklığı ve تنها bir ortam içinde göreceli olarak korumasız oluşu, yasa dışı faaliyetleri buraya çekme riskine sahiptir. Ve son olarak da site yeni faaliyet ve anlayışların eski gecekondu insanının yaşamına sokulduğu bir çevredir. Terk edilmiş değildir; belediye özellikle kadın ve gençlere yönelik faaliyetleri ile site sakinlerinin yaşamına yeni boyutlar getirmektedir. AVM de çeşitli tüketim mallarını site sakinlerinin ayaklarına kadar getirerek, tüketime teşvik etmektedir.

Kısacası, farklı unsurlar site halkını farklı yönlerde çekiştirmektedir: bir yandan taksit ödemek için harcamalarını kısıtlamak zorunda kalırken, öbür yandan tüketim yolu ile yeni statüler kazanma yoluna itilmektedirler. Bir yandan eski kimlik ve alışkanlıklarına sahip çıkmaya çalışırken, öbür yandan daire yaşamının toplum içindeki statü kurgusuna da tamamen kayıtsız kalamamaktadırlar. Yine de bu site onlarıdır, sahiplenme duygusu vardır; bu sitenin terk edilen bir yer haline dönüşmemesi için önemli bir faktördür. Fakat yılda iki kez zamlanan daire taksitleri site halkı için önemli bir sorundur.

Oluşmakta olan TOKİ'nin gecekondu dönüşümünden gelen aileler için inşa ettiği bu siteyi bu konudaki literatürde ortaya çıkan görüş ve bilgilerle karşılaştırdığımızda, yerinden edilme ve maddi ve kültürel alt yapıları olmadan bu ailelerin orta sınıf bir yaşam biçimi içine sokulma durumunun literatürde bahsedilen olumsuz sonuçları Karacaören-TOKİ örneğinde karşımıza çıkmaktadır. Araştırmada birçok insan eski yaşam çevrelerini ve komşuluk ilişkilerini hala özlemekte, mümkün olsa gecekonducularına geri döneceklerini ifade etmektedir. Gecekondu, kent yok-

sulunun bireyci ve rekabetçi kent yaşamına karşı bir nevi kalkanıdır. Tabii gecekondu da zamanla rekabetçi ilişkilerin içine girmiştir, ama yine de karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma üzerine kurulu olan 'gecekondu ruhu' varlığını sürdürmektedir. TOKİ sitesine geçmek kurulu olan bu düzeni allak bullak etmiştir. Öte yandan, yeni imkânlar da yeni yaşam çevrelerinde ortaya çıkmaktadır. Bu imkânlardan kimlerin yararlanabileceği ve toplum içinde 'fırsat' olarak tanımlanan 'Hanımlar Lokal' gibi yeni oluşumların eski gecekondu halkını ne yönde dönüştürecek/dönüştürmekte olduğu soruları kritik konulardır.

Karacaören-TOKİ sitesinin şehrin dışına doğru bir tepe üzerine inşa edilmiş olmasının site halkının şehirle ilişkisini bir derece kısıtlamasına karşın, Ankara'nın, bu konudaki çoğu araştırmanın yürütüldüğü, İstanbul'dan farklı olarak daha kompakt olması, şehirle olan ilişkiyi kolaylaştırmakta, ya da daha az zorlaştırmaktadır.

Sitenin zamanla Batı'daki gibi suçun yuvalandığı gettolar haline dönüşüp dönüşmeyeceği sorusuna ise şu anda net bir cevap verilememektedir, ancak bu risk olasılık dışı da bırakılamamaktadır. Sitedeki gecekondu dönüşümünden gelen kimi ailelerin daire ve binalarını sahiplenme durumları, bu tehlikeyi engelleyici bir faktör olarak ortaya çıkarmaktadır, ancak bu ailelerin ne derece başarılı olabilecekleri soru işaretidir. Hızla elden çıkartılan ya da kiraya verilen daireler ve dolayısıyla sürekli değişen site sakinleri sitenin sahiplenilmesinde bir engel teşkil etmektedir.

Resim 12: Karacaören TOKİ sitesi genel görünüm

Notlar:

1. Nisan 2010'da başlayan proje 36 aylıktır, ve Nisan 2013'de sona erecektir. Araştırma sürmektedir. Zaman boyutlu (*longitudinal*) olan saha araştırmasının 2. tur mülakatlarına başlanmıştır.
2. Açık hava düğünlerinin rahatça yapıldığı bir dönem, kalabalık bir düğün sahibi ailesinin, jandarmanın geç saatte havaya kurusıkı tabanca atılmasını engellemeye kalkışmasına tepki olarak jandarmaya saldırması sonucu sona ermiş, jandarma düğünleri kesinlikle yasaklamıştır. Zamanla bu yasak delinmeye başlamış ve bugüne gelindiğinde bu yasaktan iz kalmamıştır.

KAYNAKÇA

- Bartu, A. ve Kolluoğlu, B. (2008). Emerging Spaces of Neoliberalism. *New Perspectives on Turkey*, 39, 5-46.
- Baysal, C. (2010). From Ayazma to Bezirganbahçe: The Aftermath of Relocation. T. Korkmaz ve E. Ünlü Yücesoy (der.) *Istanbul: Living in Voluntary and Involuntary Exclusion* N.p.: Diwan Publications.
- Erman, T. (2001). The Politics of Gecekondu (Squatter) Studies in Turkey: The Changing Representations of Rural Migrants in the Academic Discourse. *Urban Studies*, 38 (7), 983-1002.
- Erman, T. (2004). Gecekondu Çalışmalarında 'Öteki' Olarak Gecekondu Kurguları. *European Journal of Turkish Studies*, 1. <http://ejts.revues.org/index58.html>.
- Erman, T. (2008). Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Yer Değiştirme: Uygulamalar, Söylemler, Deneyimler. TÜBİTAK Projesi (107K151).
- Erman, T. (2011). Mekansal Dönüşüm, Kültürel Dönüşüm: Kentsel Dönüşüm Projeleri. E. Onaran İncirlioğlu ve B. Kılıçbay (der.), *Mekan ve Kültür* içinde (ss. 309-317). İstanbul: Tetragon.
- Fullilove, M. T. (2004). *Root Shock*. New York, NY: Random House.
- Karaman, O. (2008). Urban Pulse- (Re)making Space for Globalization in Istanbul. *Urban Geography*, 29 (6), 518-525.
- Klein, J. (2008). A Community Lost: Urban Renewal and Displacement in San Francisco's Western Addition District. Tez ön araştırma yazısı. University of California, Berkeley.
- Kolluoğlu, P. (2011, 14 Ağustos). TOKİ Gettoları ve Neo-liberal Gentrifikasyon. *BirGün Gazetesi*.
- Öktem, B. (2006). Neoliberal Küreselleşmenin Kentlerde İnşası: AKP'nin Küresel Kent Söylemi ve İstanbul'un Kentsel Dönüşüm Projeleri. *Planlama Dergisi*, 2, 53-63.
- Reoma Foundation. (2008). *Urban Renewal or Ethnic Relocation*. <http://www.rroma.org/reports/reports-nav/sulukule.html>

- Sakızlıoğlu, B. (2006). Bir Senti Geleceğe Taşımak ya da Sulukule'de Neler Oluyor? *İstanbul*, 57, 40-44.
- Sakızlıoğlu, N. B. (2007). Impacts of Urban Renewal Policies: The Case of Tarlaabaşı-Istanbul. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Schäfers, E. M. (2010). A Reformed *Habitus*? Everyday Life in a Public Housing Estate in Istanbul. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Cambridge Üniversitesi, Antropoloji Bölümü, Cambridge.
- Uzunçarşılı Baysal, C. (2009). Ayazma'dan Bezirganbahçe'ye: Yeniden İşkânın Yaratığı Kültürel Mağduriyetler ve Yeni Kimlik İnşası. *Dosya*, 16, 35-41.
- Uzunçarşılıoğlu Baysal, C. (2010). İstanbul'un Küresel Kent Yapma Aracı Olarak Kentsel Dönüşüm ve Ardındaki Konut Hakkı İhlalleri: Ayazma(n)'dan Bezirganbahçe'ye Tutunamayanlar. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- Wilcox, R. F. (1998). Home, Neighborhood, and Renewal: Resident Perceptions of Forced Relocation. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Harvard Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, Cambridge.

Doç. Dr. Tahire Erman: Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde öğretim üyesidir. Doktorasını 1993'de City University of New York'ta tamamlayan Dr. Erman'ın ilgi alanları arasında göç, kentleşme, gecekonduların gelişimi ve dönüşümü; küreselleşme, neoliberalizm ve kent; metropollerde toplumsal ve mekansal çeper ve dönüşümü; kent yönetişimi ve sivil toplum örgütleri; mekan ve kimlik; kentsel eşsizlikler; kentsel yoksulluk; ve kentsel direniş konuları bulunmaktadır. Aralarında *Urban Anthropology, Environment and Planning A, International Journal of Urban and Regional Research, Urban Studies, Gender & Society, Women's Studies International Forum, International Journal of Middle East Studies, Middle Eastern Studies, Environment and Behavior*, ve *Habitat International*'ın bulunduğu çeşitli uluslararası dergilerde makaleleri ve birçok kitap bölümü yayınlamıştır. Dr. Erman 2001 yılında *Urban Studies* dergisi tarafından verilen en iyi makale ödülüne sahiptir ve 2005-2006 akademik yılında Harvard Üniversitesi'nde Fulbright bursiyeri olarak akademik çalışmalar yapmıştır.